

CY000NIC009 - ΥΔΑΤΟΦΡΑΚΤΗΣ ΞΥΛΙΑΤΟΥ

Περιγραφή

Ο υδατοφράκτης Ξυλιάτου NIC009 βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων της κοινότητας Ξυλιάτου, σε απόσταση 2.55km νότια από το κέντρο της.

Βρίσκεται στη κοίτη του ποταμού Ελιά (Λαγουδερά). Το αρδευτικό έργο Ξυλιάτου κατασκευάστηκε κατά την περίοδο 1982-1984, σαν τμήμα του Σχεδίου Ενιαίας Αγροτικής Ανάπτυξης Πιτσιλιάς και ξεκίνησε την πλήρη λειτουργία του το έτος 1983. Στα πλαίσια του Σχεδίου κατασκευάστηκαν ο υδατοφράκτης Αγίων Βαβατσεινιάς (LAR013), ο Υδατοφράκτης Ξυλιάτου, 26 εξωποτάμιες χωμάτινες δεξαμενές με επένδυση πλαστικής μεμβράνης και 20 γεωτρήσεις (2). Το '83 η χωρητικότητά του Υδατοφράκτη ήταν 1.210.000 m³ αλλά το έτος 1998 έγινε ανύψωση του υπερχειλιστή και η χωρητικότητά του ανήλθε σε 1.420.000 m³. Αποστραγγίζει λεκάνη 19,20 km² και το νερό του χρησιμοποιείται για άρδευση περιοχής έκτασης 308 εκταρίων (1). Μικρή ποσότητα κατανέμεται στην κτηνοτροφία καθώς και για άρδευση κήπων οικιών (2). Με βάση την κατηγοριοποίηση του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων (ΤΑΥ) ανήκει στα «μεγάλα φράγματα» και στον κατάλογο της Διεθνούς Επιτροπής Μεγάλων Φραγμάτων (1). Περισσότερες σχετικές πληροφορίες -για τα κριτήρια κατηγοριοποίησης- βρίσκονται στην «Αρχειοθήκη» του Υγροτόπου και στην ιστοσελίδα του ΤΑΥ. Τροφοδοτείται από τη λεκάνη απορροής και η παρουσία του νερού είναι μόνιμη. Πρόκειται για ταμιευτήρα μεσαίου-υψηλού υψομέτρου, εντός κοίτης ανοιχτής κοιλάδας. Ο μέσος ετήσιος όγκος απορροής είναι της τάξης των 2 εκατ. m³ και έχει ροή περίπου 8 μήνες ανά έτος, αν και στην πραγματικότητα η τιμή μεταβάλλεται ανάλογα με τη ξηρότητα του έτους. Στα πλαίσια μελέτης Υδατικής Πολιτικής για τις ανάγκες εμπλουτισμού και διατήρησης του ποτάμιου σώματος κατάντη του φράγματος, δεν διαφάνηκε να υπάρχει απαίτηση από υδρογεωλογικής πλευράς, εκροής για εμπλουτισμό. Παρολαυτά προτάθηκε εκροή επί 8 μήνες (εκτός Ιουνίου-Σεπτεμβρίου) με συνολικό όγκο 220.000 m³ (3).

Ο Υδατοφράκτης ήταν γνωστός για ένα από τους σημαντικότερους πληθυσμούς του ενδημικού νερόφιδου (*Natrix natrix cypriaca*). Αποτελούσε το ένα από τα λίγα ενδιαιτήματα του είδους στην Κύπρο. Παρά το γεγονός ότι το νερόφιδο (*Natrix natrix*) είναι διαδεδομένο τόσο στην Ευρώπη όσο και την Ασία, στην Κύπρο, λόγω της απομόνωσης του νησιού, έχει εξελιχθεί στο πιο πάνω υποείδος. Το νερόφιδο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ως είδος προτεραιότητας. Θεωρείται το σπανιότερο είδος φιδιού της Κύπρου και απειλείται με εξαφάνιση. Στο παρελθόν ζούσε σε όλη σχεδόν τη Κύπρο όμως από τη δεκαετία του 1960 θεωρείται ότι είχε εξαφανιστεί. Εντοπίστηκε εκ νέου το 1992 στο Φράγμα Ξυλιάτου και αργότερα στους βόρειους πρόποδες του Τροόδου και στη Λίμνη Παραλιμνίου (3,4). Το είδος εμφάνισε ανησυχητική μείωση την τελευταία δεκαετία, με αποκορύφωμα να μην υπάρχουν νέες παρατηρήσεις του φιδιού στον Υδατοφράκτη Ξυλιάτου τα τελευταία επτά χρόνια (5). Στην εθνική έκθεση για το Άρθρο 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για την περίοδο 2007-2012, αναφέρεται ότι έχει «εκλείψει» από τον υδατοφράκτη (<http://cdr.eionet.europa.eu>, Πρόσβαση 08/15). Τα αίτια της τοπικής μείωσης του πληθυσμού του νερόφιδου δεν έχουν πλήρως διευκρινιστεί αλλά φαίνεται ότι σχετίζεται με την εξαφάνιση της υδρόβιας βλάστησης (που συνδέεται με την παρουσία θηραμάτων [αμφιβίων]) σε συνδυασμό με τις απευθείας θανατώσεις από τους ερασιτέχνες ψαράδες της λίμνης, την άγνοια ή προκατάληψη για το είδος αλλά και τη μεγάλη διακύμανση της στάθμης του νερού στον ταμιευτήρα. Το πρόβλημα του Ξυλιάτου ήταν γνωστό στις Κυπριακές Αρχές από παλιότερες μελέτες, ενώ για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα κατασκευάστηκαν το 2004 κοντά στη λίμνη του υδατοφράκτη πέντε μικρές υδατοσυλλογές που γεμίζουν από το νερό του φράγματος με τη βοήθεια αντλίας. Σήμερα, οι μικρές αυτές υδατοσυλλογές έχουν κατακλυσθεί από υδρόβια βλάστηση και έχουν ενοικιστεί από πλήθος αμφιβίων. Παρά την επιτυχία τους όμως δεν έχουν ενοικιστεί ακόμα από το νερόφιδο, ενδεχομένως λόγω της μεγάλης απομόνωσης της περιοχής από άλλους τοπικούς πληθυσμούς. Σημαντικό πρόβλημα επίσης πιθανώς να είναι τα αρπακτικά ξενικά ψάρια που έχουν εισαχθεί στον Υδατοφράκτη (παρατηρήθηκαν Λαυράκια του γένους *Micropterus*) που συχνά τρέφονται με νερόφιδα και βατράχια (τροφή των νερόφιδων) (3,4,5) .

Η βιολογική του αξία είναι μεγάλη. Η βλάστηση που απαντάται στον υγρότοπο περιλαμβάνει δεντρώδη/ θαμνώδη είδη όπως *Rhus coriaria*, *Cistus* sp., *Pinus brutia*, *Acer obtusifolium*, *Smilax aspera*, *Tamarix* sp. και καλαμιώνες με *Arundo donax*.

Επίσης στον Υδατοφράκτη καταγράφηκε και ένας εκπρόσωπος από τα λίγα υψοδατικά αγγειόσπερμα της Κύπρου, το *Myriophyllum spicatum* (6). Στη πανίδα του υγροτόπου καταγράφηκαν τα είδη ψαριών *Cyprinus carpio*, *Gambusia affinis*, *Lepomis gibbosus*, *Micropterus salmoides*, *Procambarus clarkia*, *Rutilus rutilus* και τα τρία αμφίβια *Hyla savignyi*, *Pelophylax bedriagae*, *Bufo viridis*.

Ο Υδατοφράκτης εμπίπτει στη Κοντινή Ζώνη Προστασίας Φραγμάτων Πόσιμου Νερού (7) στον Τόπο Κοινοτικής Σημασίας «Μαδαρή - Παπούτσα» (8) και στη Σημαντική Περιοχή για Πουλιά «Δάσος Αδελφοί - Παπούτσα» (9). Επίσης έχει

χαρακτηριστεί ως Προσωρινά Απαγορευμένη Περιοχή Κυνηγιού και μέρος του εμπίπτει σε Κρατικό Δάσος (10).

Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 30/03/2015

Απογραφείς: Α. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου

(1) Χριστοφίδης Ν., Κύρου Κ., Πιστή Ε., Ιωάννου Α., Αυγουστή Μ., Χατζηγιάννη Ν. (2009). Φράγματα της Κύπρου. Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

(2) Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (Χωρίς ημερομηνία): Πρωτόκολλο Πληροφοριών για Παροχή Εξειδικευμένων Υπηρεσιών για το Σχεδιασμό Πρωτοκόλλου Πληροφοριών που θα χρησιμοποιείται για την Οικονομική Ανάλυση της Χρήσης Υδάτος και την Εφαρμογή Πολιτικών Τιμολόγησης Υδάτος σύμφωνα με την Οδηγία Πλαίσιο Περί Υδάτων 2000/60/EK στην Κύπρο - Σύμβαση Αρ. 8/2006.

(3) Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (2011). Εφαρμογή των Άρθρων 11, 13 και 15 της Οδηγίας Πλαίσιο Περί Υδάτων (2000/60/EK) στην Κύπρο. Παράρτημα II- Αναλυτικό Πρόγραμμα Μέτρων.

(4) Οίκος (2011). Τεχνική έκθεση για την κατασκευή τεσσάρων (4) υδατοσυλλογών (ponds) και ενός (1) ποταμοφράκτη (weir) για την διατήρηση των ενδιαιτημάτων επιλεγμένων ερπετών στη Κύπρο (Δράση Α2 Έργου LIFE09NAT/CY/000247).

(5) Νικολάου Χ., Παφίλης Π., Λυμπεράκης Π. (2014). Τα ερπετά και τα αμφίβια της Κύπρου. Ερπετολογικός Σύνδεσμος Κύπρου.

(6) WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανειακών υδάτινων σωμάτων. Εφαρμογή των άρθρων 5 και 6 της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/EK.

(7) Δεδομένα Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων (Πρόσβαση 07/2015).

(8) BioCYPUS (2009). Electronic database. Department of Environment. Ministry of Agriculture Natural Resources and Environment.

(9) Hellicar M., Anastasi V., Beton D., Snape R. (2014). Important Bird Areas of Cyprus. Birdlife Cyprus, Nicosia, Cyprus.

(10) Δεδομένα Υπηρεσίας Θήρας και Πανίδας (Πρόσβαση 06/2015).

(11) Δεδομένα Τμήματος Δασών (Πρόσβαση 06/2015).

Βιβλιογραφική Παραπομπή στο Υγροτόπιο Κύπρου:

Παπαθεοδούλου Α., Σεργίδης Λ., Μιχαήλ Κ., Emirzade T., Βίκτωρα Μ., Αναστάση Α. 2015 - (συνεχής ενημέρωση): Υγροτόπιο Κύπρου- Απογραφή των Κυπριακών Υγροτόπων. Δημοσιεύεται στο <http://www.cypruswetlands.org>, πρόσβαση [ημερομηνία].

Γενικές πληροφορίες

Βασικές πληροφορίες

Τοποθεσία υγρότοπου:	Εσωτερικός
Τύπος υγρότοπου:	Τεχνητός
Φυσικός / Τεχνητός:	Υδατοφράκτης
Περιοχή (Ha):	9.63904
Hydrological interaction with other wetland:	Όχι -
Αλατότητα νερού:	Γλυκό
Είσοδος γλυκού νερού:	Λεκάνη απορροής (από κατακρημνίσματα)
Επιφανειακή έξοδος νερού:	Έξοδος ελεγχόμενη από υπερχειλιστή
Ελεύθερη επιφάνεια νερού (%):	> 95
Υδροπερίοδος:	Μόνιμη

Γεωγραφική πληροφορία

Επαρχία:	ΛΕΥΚΩΣΙΑ
Municipality/Community:	ΞΥΛΙΑΤΟΣ
Coordinates (WGS84):	33.037060 E - 35.006950 N

Βιολογική σημασία

Βιολογική σημασία:	Μεγάλη
---------------------------	--------

Ramsar wetland types

Τύπος Ramsar	Κάλυψη (%)
6 -- Περιοχές αποθήκευσης νερού. Ταμιευτήρες, υψηλά φράγματα, διάφορα εμπόδια ροής νερού (> 80 στρέμματα)	> 95

Καθεστώτα προστασίας και άλλοι χαρακτηρισμοί

Καθεστώς προστασίας

Κατηγορία καθεστώτος προστασίας	Υποκατηγορία καθεστώτος προστασίας	Ονομασία περιοχής	Κωδικός	Κάλυψη (%)	Νομοθεσία
Δασική Προστασία	Κρατικό Δάσος			9	
Περιοχή Natura 2000	Ειδική Ζώνη Διατήρησης	ΜΑΔΑΡΗ - ΠΑΠΟΥΤΣΑ	CY2000005	100	
Υδατική Προστασία	Κοντινή Ζώνη Προστασίας Φραγμάτων Πόσιμου Νερού			100	
Απαγορευμένη Περιοχή Κυνηγιού	Προσωρινή			100	
Πολεοδομικό καθεστώς	Προστατευόμενο Τοπίο		Z3	100	

Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά

Κωδικός IBA	Ονομασία περιοχής	Κάλυψη (%)
12002	Δάσος Αδελφοί - Παπούτσα	100

Οικοσυστημικές Υπηρεσίες, Δραστηριότητες & Επιπτώσεις

Οικοσυστημικές Υπηρεσίες

Τύπος Οικοσυστημικής υπηρεσίας	Οικοσυστημικές Υπηρεσία	Κλίμακα Οφέλους	Σημαντικότητα
Πολιτισμικές υπηρεσίες	Τουρισμός και αναψυχή		
Προμηθευτικές υπηρεσίες	Γλυκό νερό		
Υποστηρικτικές υπηρεσίες	Παροχή ενδιαιτημάτων		

Δραστηριότητες στον υγρότοπο

Δραστηριότητες	Ένταση
010 = Διατήρηση οικοτόπων	Μεγάλη
030 = Διατήρηση ειδών	Μεγάλη
090 = Άλλες δραστηριότητες διατήρησης	Μεγάλη
220 = Ερασιτεχνική αλιεία	Μεγάλη
421 = απόρριψη οικιακών απορριμμάτων	Μικρή
530 = Βελτιωμένη πρόσβαση στην περιοχή	Μεσαία
622 = πεζοπορία, ιππασία, και μη-μηχανοκίνητα οχήματα	Μικρή
701 = ρύπανση νερού	Μικρή

Δραστηριότητες στη λεκάνη απορροής

Δραστηριότητες	Ένταση
010 = Διατήρηση οικοτόπων	Μεγάλη
090 = Άλλες δραστηριότητες διατήρησης	Μεγάλη
230 = Κυνήγι	Μεσαία
403 = διασκορπισμένες κατοικίες	Μικρή
501 = μονοπάτια, ποδηλατικές διαδρομές	Μικρή
530 = Βελτιωμένη πρόσβαση στην περιοχή	Μεγάλη
629 = άλλες δραστηριότητες αθλητισμού και αναψυχής	Μικρή

Επιπτώσεις

Impact type	Ένταση
FCD = Απώλεια της πανιδικής ποικιλότητας	Μεγάλη
FCP = Εισαγωγή επιβλαβών ζώων	Μεγάλη
FPX = Τοπική εξαφάνιση ειδών ζώων	Μεγάλη

Οικότοποι & Βλάστηση

Τύποι βλάστησης

Τύπος βλάστησης	Κάλυψη (%)
Θαμνώδης / Δενδρώδης	> 95
Υπερυδατική	< 5
Υφυδατική	

Είδος

Χλωρίδα

Είδος	Κυριαρχία	Reference
Acer obtusifolium	Παρόν	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Arundo donax	Παρόν	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Cistus sp.	Παρόν	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Myriophyllum spicatum		WL Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανει
Pinus brutia	Κυρίαρχο	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Rhus coriaria	Παρόν	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Smilax aspera	Παρόν	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Tamarix sp.	Παρόν	A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015

Πανίδα

Ερπετά	Παρουσία στον υγρότοπο	Αναφορές
Natrix natrix cypriaca (Linnaeus, 1758)	Άγνωστη	Νικολάου Χ., Παφίλης Π., Λυμπεράκης Π. (2014). Τα ερπετά και τα αμφίβια της Κύπρου. Ερπετολογικός Σύνδεσμος Κύπρου.
Αμφίβια	Παρουσία στον υγρότοπο	Αναφορές
Hyla savignyi (Audouin, 1827)		A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Pelophylax bedriagae (Pallas 1771)		A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Bufo viridis (Laurenti, 1768)		A. Παπαθεοδούλου, Λ. Σεργίδης, Χ. Νικολάου 30/03/2015
Ψάρια	Παρουσία στον υγρότοπο	Αναφορές
Cyprinus carpio Linnaeus, 1758		ΤΑΘΕ, 2014
Gambusia affinis (S. F. Baird & Girard, 1853)		ΤΑΘΕ, 2014
Lepomis gibbosus		ΤΑΘΕ, 2014
Micropterus salmoides (Lacépède, 1802)		ΤΑΘΕ, 2014
Procambarus clarkii		ΤΑΘΕ, 2014
Rutilus rutilus (Linnaeus, 1758)		ΤΑΘΕ, 2014

Αναφορές

Biocyprus (2009). Electronic Database

Hellicar M., Anastasi V., Beton D., Snape R. (2014). Important Bird Areas of Cyprus. Birdlife Cyprus, Nicosia, Cyprus.

Δεδομένα Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων (Πρόσβαση 07/2015)

WL | Delft Hydraulics, ENVECO A.E., Δ. Αργυρόπουλος & Συνεργάτες (2004). Καθορισμός των τυποχαρακτηριστικών συνθηκών αναφοράς για τους τύπους επιφανειακών υδάτινων σωμάτων. Εφαρμογή των άρθρων 5 και 6 της Οδηγίας-Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/ΕΚ.

Νικολάου Χ., Παφίλης Π., Λυμπεράκης Π. (2014). Τα ερπετά και τα αμφίβια της Κύπρου. Ερπετολογικός Σύνδεσμος Κύπρου.

Οίκος (2011). Τεχνική έκθεση για την κατασκευή τεσσάρων (4) υδατοσυλλογών (ponds) και ενός (1) ποταμοφράκτη (weir) για την διατήρηση των ενδιαιτημάτων επιλεγμένων ερπετών στη Κύπρο (Δράση Α2 Έργου LIFE09NAT/CY/000247).

Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (χωρίς ημερομηνία) Πρωτόκολλο Πληροφοριών για Παροχή Εξειδικευμένων Υπηρεσιών για το Σχεδιασμό Πρωτοκόλλου Πληροφοριών που θα χρησιμοποιείται για την Οικονομική Ανάλυση της Χρήσης Ύδατος και την Εφαρμογή Πολιτικών Τιμολόγησης Ύδατος σύμφωνα με την Οδηγία Πλαίσιο Περί Υδάτων 2000/60/ΕΚ στην Κύπρο

Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών (2014). Ψάρεμα στους υδατοφράκτες 2014.

Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (2011). Εφαρμογή των Άρθρων 11, 13 και 15 της Οδηγίας Πλαίσιο Περί Υδάτων (2000/60/ΕΚ) στην Κύπρο. Παράρτημα III- Αναλυτικό Πρόγραμμα Μέτρων.

Δεδομένα Τμήματος Δασών (Πρόσβαση 06/2015).

Δεδομένα Υπηρεσίας Θήρας και Πανίδας (Πρόσβαση 06/2015).

Χριστοφίδης Ν., Κύρου Κ., Πιστή Ε., Ιωάννου Α., Αυγουστή Μ., Χατζηγιάννη Ν. (2009). Φράγματα της Κύπρου. Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Αντιπροσωπευτική φωτογραφία & Χάρτης

NIC009

ΥΔΑΤΟΦΡΑΚΤΗΣ ΞΥΛΙΑΤΟΥ / XYLIATOS RESERVOIR**Πρόγραμμα απογραφής των υγροτόπων της Κύπρου / Inventory of the wetlands of Cyprus**

Δεδομένα Χάρτη: Google, SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO, Landsat

Map Data: Google, SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO, Landsat

 Όρια Υγροτόπου / Wetland's Boundaries

TERRA CYPRIA
Το Κέντρο Ιατρικά Προσταγείας Τον Περιβάλλοντος
Της Στήλης Κοινωνικών Φορημάτων
Κέντρο Ζώνη Κοινωνία Υαση

ΥΓΡΟΤΟΠΙΟ
Κύπρου